

توصیف خانواده و فراتحلیلی بر وضعیت آن

مرکز امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری

چکیده

خانواده از ابتدای تاریخ تا کنون در بین تمامی جوامع بشری، به عنوان اصلی ترین نهاد اجتماعی زیر بنای جوامع و منشاء فرهنگ ها، تمدن ها و تاریخ بشر بوده است. اسلام به عنوان مکتبی انسان ساز بیشترین عنایت را به تکریم، تنزیه و تعالی خانواده دارد و این نهاد مقدس را کانون تربیت و مهد مودت و رحمت می شمرد و سعادت و شقاوت جامعه انسانی را منوط به صلاح و فساد این بنا می داند و هدف از تشکیل خانواده را تامین نیازهای مادی، عاطفی و معنوی انسان از جمله دستیابی به سکون و آرامش بر می شمارد. از اینرو ضروری است که کلیه برنامه ریزی ها و سیاست گذاری ها در تمام سطوح حق مدارانه و ملهم از نگرش توحیدی و در راستای تعالی و مصالح خانواده باشد.

واژگان کلیدی

خانواده، جوامع بشری، اسلام، آرامش

مقدمه

نظر اسلام در باب خانواده و جایگاه زن در خانواده، خیلی روشن است. ولی در عین حال تحقق خواسته‌ی اسلام در خانواده، یک امری است که با صرف بیان، حل نمی‌شود؛ احتیاج به پشتوانه‌ی قانونی، پشتوانه‌ی اجرائی و ضمانت اجرائی دارد؛ و این کار باید انجام بگیرد. این کار در طول سال‌های متمادی گذشته انجام نگرفته است. ما در محیط خانواده کمبودهای زیادی داریم؛ احتیاج دارد به پشتوانه‌ی قانونی، به تضمین قانونی، به تضمین اجرائی؛ و این باید تحقق پیدا کند. این مسئله از جمله‌ی عرصه‌ها و میدان‌هایی است که در داخل کشور در این زمینه کم کار شده و باید کار شود. جنبه‌ی خانواده و مسئله‌ی شأن زن در جامعه. مسئله‌ی مهمی است. (رهبر معظم انقلاب)

در این گزارش به توصیف وضعیت خانواده با نگاهی فراتحلیلی پرداخته شده و نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها و تهدیدهای آن در چهار حوزه ویژگی‌های جمعیتی، تشکیل و پایداری، تقویت و تحکیم و کارکردها به شرح آتی مورد اشاره قرار گرفته است:

تعریف خانواده: خانواده گروهی است متشکل از افرادی که از طریق نسب یا سبب و رضاع با یکدیگر به عنوان شوهر، زن، فرزندان، مادر، پدر، برادر و خواهر در ارتباط متقابلند و فرهنگ مشترکی پدید آورده و در واحد خاصی به نام خانواده زندگی می‌کنند.

نظام زوجیت از ارکان عالم خلقت و از آیات و نشانه‌های الهی است و وحدت زن و مرد در ابعاد انسانی و اختلاف آنها در بعد بشری از شاهکارهای خلقت و موجب تداوم و تکامل حیات آنان می‌باشد. زن و مرد بر اساس حکمت الهی با لحاظ تفاوت‌های طبیعی آنها باید از حقوق انسانی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی عادلانه برخوردار شوند.

خانواده واحد بنیادین جامعه و کانون اصلی رشد و تعالی انسان است، قوانین و مقررات و برنامه‌های کشور باید در جهت آسان کردن تشکیل خانواده، حمایت و پاسداری از قداست و استواری روابط خانوادگی بر پایه حقوق و اخلاق اسلامی باشد.

نتایج ازدواج ایجاد مودت، رحمت و آرامش میان زن و شوهر است و با تکریم و احسان توسط فرزندان و رحمت و تربیت توسط والدین تداوم و تکامل می‌یابد.

اعضای خانواده به ویژه والدین نسبت به حفظ حرمت و صیانت خانواده از آفات و آسیب‌ها و توانا نمودن اعضا در ابعاد شناختی و رفتاری جهت هدایت آنها در مسیر الی الله و حصول به حیات طیبه مسئول می‌باشند. تربیت و عواطف اجتماعی به عنوان مهمترین ویژگی‌های

نظام انسانی از خانواده نشات می گیرد و توجه به نقش محوری زن به عنوان محور عاطفه و تربیت و نقش محوری مرد در امر تربیت و تامین معیشت و اداره زندگی، امری ضروری است.

توصیف خانواده

الف) جمعیتی: بعد، سواد، هرم سنی، امید به زندگی، نرخ رشد جمعیت

ب) تشکیل و پایداری: ازدواج، طلاق

ج) کارکردها: حفظ نسل، عاطفی، روانی، تربیتی، اجتماعی، اقتصادی

د) تحکیم و تقویت: مشاوره، ارتقاء توانایی ها، مهارت های زندگی، حقوق و تکالیف

اصول حاکم بر خانواده

زوجیت

عدالت و تناسب

اولویت رویکرد استراتژیک به خانواده

تعلیم و تربیت و تادیب به آداب حسنه

ارتقاء سطح آگاهی خانواده

حسن معاشرت و مودت و رحمت

حکمت و تنظیم سیستم حقوقی خاص خانواده

قوامیت و مدیریت

اهمیت در میثاق ازدواج

معروف، فضل، عفو، صلح

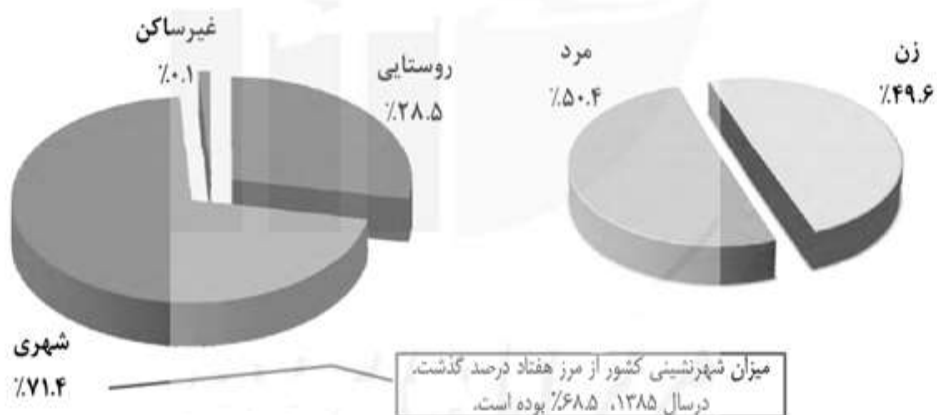
امنیت و حمایت

حقوق متقابل زن و مرد

بخش اول: توصیف خانوار ایرانی از دیدگاه آمار

تعداد جمعیت بر اساس
سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۰:

۷۵,۱۴۹,۶۶۹

بعد خانوار: ۱۳۹۰

تعداد خانوار کل کشور: ۲۱,۱۸۵,۶۴۷

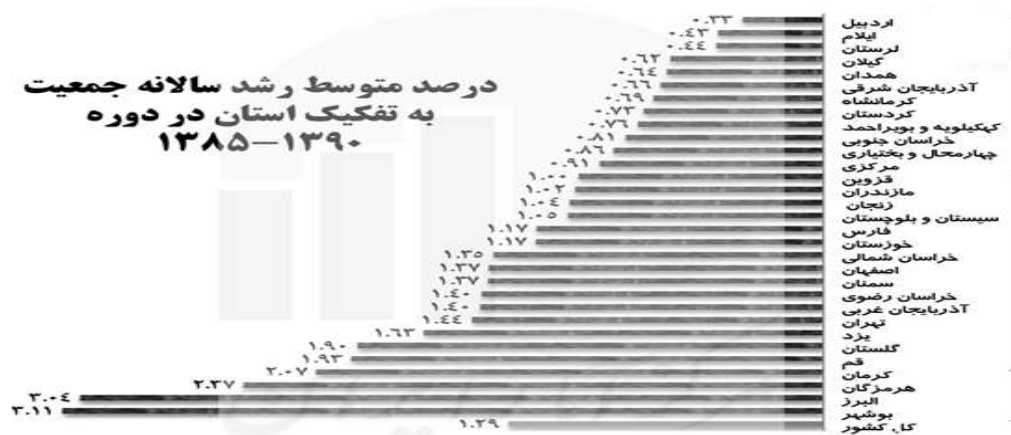
بعد خانوار کل کشور: ۳.۵۵

بعد خانوار مناطق شهری: ۳.۴۸

بعد خانوار مناطق روستایی: ۳.۷۳

جمعیت و خانوار: ۱۳۹۰-۱۳۵۵

سال	جمعیت	مرد	زن	نسبت جنسی	خانوار	بعد خانوار
۱۳۹۰	۷۵,۱۴۹,۶۶۹	۳۷,۹۰۵,۶۶۹	۳۷,۲۴۴,۰۰۰	۱۰۲	۲۱,۱۸۵,۶۴۷	۳.۵۵
۱۳۸۵	۷۰,۴۹۵,۷۸۲	۳۵,۸۶۶,۳۶۲	۳۴,۶۲۹,۴۲۰	۱۰۴	۱۷,۵۰۱,۷۷۱	۴.۰۳
۱۳۷۵	۶۰,۰۵۵,۴۸۸	۳۰,۵۱۵,۱۵۹	۲۹,۵۴۰,۳۲۹	۱۰۳	۱۲,۳۹۸,۲۳۵	۴.۸۴
۱۳۶۵	۴۹,۴۴۵,۰۱۰	۲۵,۲۸۰,۹۶۱	۲۴,۱۶۴,۰۴۹	۱۰۵	۹,۶۷۳,۹۳۱	۵.۱۱
۱۳۵۵	۳۳,۷۰۸,۷۴۴	۱۷,۳۵۶,۳۴۷	۱۶,۳۵۲,۳۹۷	۱۰۶	۶,۷۱۱,۶۲۸	۵.۰۲

میانگین سنی جمعیت کشور به تفکیک جنس:

۱۳۵۵-۱۳۹۰

شرح	۱۳۵۵	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۰
مرد و زن	۲۲.۴	۲۱.۷	۲۴.۰۳	۲۷.۹۷	۲۹.۸۶
مرد	۲۲.۶	۲۱.۹	۲۴.۱۵	۲۷.۹۸	۲۹.۷۰
زن	۲۲.۲	۲۱.۶	۲۳.۹	۲۷.۹۵	۳۰.۰۳

میانگین سنی، متوسط سن افراد یک جامعه است.

امید به زندگی به تفکیک جنس: ۱۳۸۵-۱۳۹۰

۱۳۸۵		۱۳۹۰		سال و جنس
مرد	زن	مرد	زن	
۷۱.۱	۷۳.۱	۷۲.۱	۷۴.۶	امید به زندگی

تحولات خانوار و بعد خانوار: ۱۳۵۵-۱۳۹۰

بعد خانوار			تعداد خانوار			سال
شهری روستایی	کل	روستایی و غیر ساکن	شهری	کل		
۳.۷	۳.۵	۳.۵	۵,۷۵۷,۷۹۹	۱۵,۴۲۷,۸۴۸	۲۱,۱۸۵,۶۴۷	۱۳۹۰
۴.۴	۳.۹	۴	۵,۰۹۶,۱۸۷	۱۲,۴۰۵,۵۸۴	۱۷,۵۰۱,۷۷۱	۱۳۸۵
۵.۲	۴.۶	۴.۸	۴,۴۴۹,۳۱۰	۷,۹۴۸,۹۲۵	۱۲,۳۹۸,۲۳۵	۱۳۷۵
۵.۵	۴.۰	۵.۱	۴,۱۴۵,۳۸۹	۵,۵۲۸,۵۴۲	۹,۶۷۳,۹۳۱	۱۳۶۵
۵.۲	۴.۹	۵.۰	۳,۴۴۶,۱۰۴	۳,۲۶۵,۵۲۴	۶,۷۱۱,۶۲۸	۱۳۵۵

درصد خانوار بر حسب تعداد افراد خانوار:
۱۳۸۵-۱۳۹۰

سال	۱ نفر	۲ نفر	۳ نفر	۴ نفر	۵ نفر بیشتر
۱۳۹۰	۷.۱	۱۸.۴	۲۷.۱	۲۶.۳	۲۱.۰
۱۳۸۵	۵.۲	۱۵.۳	۲۲.۹	۲۴.۴	۳۲.۲

درصد خانوار بر حسب جنس سرپرست خانوار: ۱۳۵۵-۱۳۹۰

جنس	۱۳۵۵	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۰
مرد	۹۲.۷	۹۲.۹	۹۱.۶	۹۰.۵	۸۷.۹
زن	۷.۳	۷.۱	۸.۴	۹.۵	۱۲.۱

جمعیت کشور بر حسب دین: ۱۳۸۵-۱۳۹۰

سال	مسلمان	مسیحی	کلیمی	زرتشتی	سایر	اظهار نشده
۱۳۹۰	۷۴,۶۸۲,۹۳۸	۱۱۷,۷۰۴	۸,۷۵۶	۲۵,۲۷۱	۴۹,۱۰۱	۲۶۵,۸۹۹
۱۳۸۵	۷۰,۰۹۷,۷۴۱	۱۰۹,۴۱۵	۹,۲۵۲	۱۹,۸۲۳	۵۴,۲۳۴	۲۰۵,۳۱۷

جمعیت ۱۰ ساله و بالاتر کشور بر حسب وضع زناشویی:

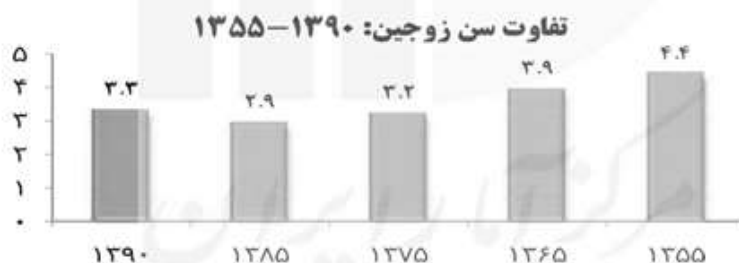
۱۳۸۵-۱۳۹۰

سال و جنس	دارای همسر	بی همسر به دلیل فوت همسر	بی همسر به دلیل طلاق	هرگز ازدواج نکرده	اظهار نشده	
						مرد
زن	۶۱.۰	۷.۴	۱.۴	۳۰.۲	۰.۰	
مرد	۱۳۸۵	۵۴.۶	۱.۰	۰.۵	۴۳.۴	۰.۵
زن	۵۶.۷	۶.۵	۰.۹	۳۵.۴	۰.۶	

میانگین سن در اولین ازدواج به تفکیک جنس:

۱۳۵۵-۱۳۹۰

جنس	۱۳۵۵	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۰
مرد	۲۴.۱	۲۳.۸	۲۵.۶	۲۶.۲	۲۶.۷
زن	۱۹.۷	۱۹.۹	۲۲.۴	۲۳.۳	۲۳.۴

جدول میانگین نسبت طلاق به ازدواج در فواصل زمانی مختلف

سال ۱۳۸۹-۱۳۹۰	سال ۱۳۸۵-۱۳۸۸	سال ۱۳۸۰-۱۳۸۴	سال ۱۳۷۵-۱۳۷۹	کل کشور
۲۸۰۰۴۱	۴۳۰۱۴۹	۳۴۷۵۴۲	۲۲۶۸۶۱	تعداد طلاق
۱۷۶۶۴۱۹	۳۳۹۰۹۳۰	۳۳۶۲۷۲۲	۲۷۷۹۶۰۱	تعداد ازدواج
۱۴۰۰۲۱	۱۰۷۵۳۷	۶۹۵۰۸	۴۵۳۷۲	میانگین طلاق
۸۸۳۲۱۰	۸۴۷۷۳۳	۶۷۲۵۴۴	۵۵۵۹۲۰	میانگین ازدواج
۱۶٫۳ درصد	۱۲٫۷ درصد	۱۰٫۳ درصد	۸٫۲ درصد	نسبت طلاق به ازدواج در سال نهایی

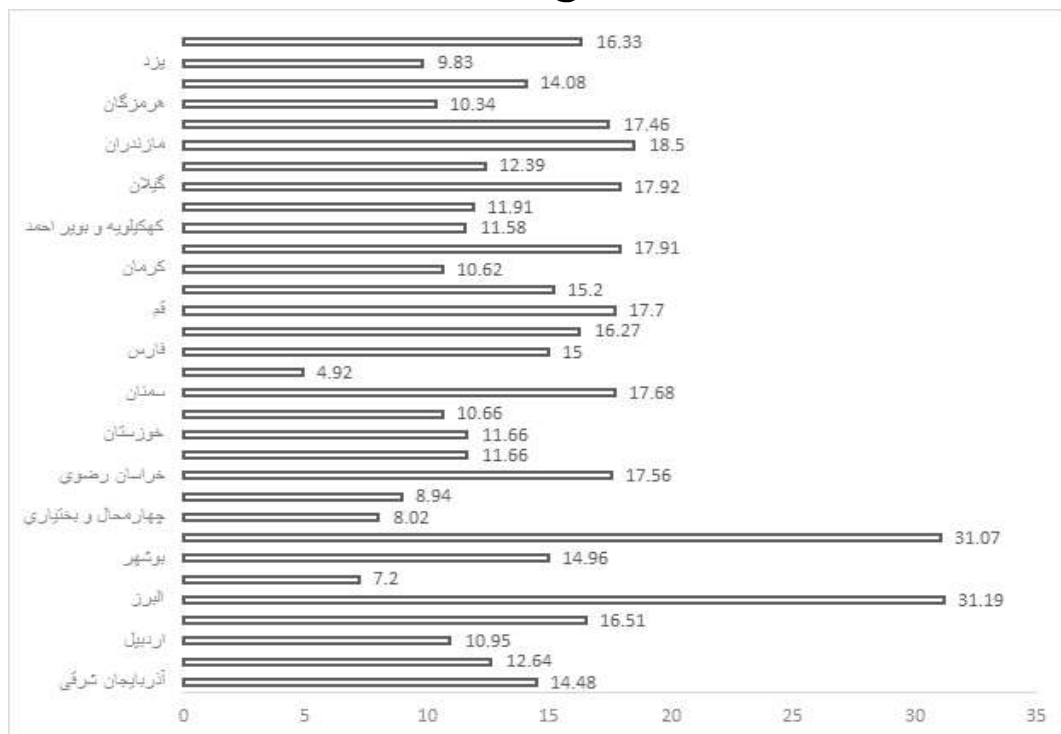
جدول نرخ رشد ازدواج و طلاق طی سالهای ۱۳۷۸ تا ۱۳۹۰

سال	نرخ رشد سالانه ازدواج	نرخ رشد سالانه طلاق
۱۳۷۸	۱۵,۰	۲۰,۴
۱۳۷۹	۵,۸	۵,۴
۱۳۸۰	-۰,۹	۱۲,۶
۱۳۸۱	۱,۶	۱۱,۱
۱۳۸۲	۴,۶	۷,۶
۱۳۸۳	-۱۱,۶	-۱۲,۸
۱۳۸۴	۳۰,۸	۳۳,۵
۱۳۸۵	-۱,۲	۱۱,۶
۱۳۸۶	۸,۱	۶,۲
۱۳۸۷	۴,۸	۱۰,۷
۱۳۸۸	۱,۰	۱۳,۸
۱۳۸۹	۰,۱۶	۹,۱۰
۱۳۹۰	-۱,۹	۴,۱۱

جدول تعداد ازدواج های ثبت شده در سال ۱۳۹۰ به تفکیک استان

۲۴,۶۶۳	کرمانشاه	۱۲,۹۹۷	خراسان شمالی	۴۵,۷۷۰	آذربایجان شرقی
۸,۸۱۹	کهگیلویه و بویر احمد	۵۸,۶۲۳	خوزستان	۳۸,۵۹۱	آذربایجان غربی
۲۴,۲۶۲	گلستان	۱۵,۰۳۵	زنجان	۱۸,۷۵۰	اردبیل
۲۸,۸۲۶	گیلان	۶,۳۵۳	سمنان	۵۰,۶۰۶	اصفهان
۲۵,۰۷۹	لرستان	۲۸,۵۹۹	سیستان و بلوچستان	۲۰,۲۸۷	البرز
۳۴,۱۸۷	مازندران	۵۳,۸۰۴	فارس	۷,۴۵۹	ایلام
۱۶,۳۹۲	مرکزی	۱۴,۲۰۴	قزوین	۱۱,۲۳۷	بوشهر
۱۹,۰۸۵	هرمزگان	۱۳,۷۰۶	قم	۱۰۱,۸۲۹	تهران
۲۴,۳۵۵	همدان	۲۱,۵۲۶	کردستان	۱۲,۸۶۱	چهارمحال و بختیاری
۱۲,۵۲۸	یزد	۳۳,۹۶۰	کرمان	۸,۸۲۷	خراسان جنوبی
			کل کشور ۱۷۴۷۹۲	۸۱,۵۷۲	خراسان رضوی

نمودار نسبت طلاق به ازدواج در سال ۱۳۹۰ به تفکیک استان

درصد متقاضیان طلاق بر حسب جنسیت در سال ۱۳۸۸

بخش دوم: آسیب شناسی مسائل خانواده به روش مدیریت راهبردی

در این بخش ویژگیهای جمعیتی خانوارها، تشکیل و پایداری خانواده، تحکیم و تقویت خانواده، کارکردهای خانواده به اختصار مورد بررسی قرار می گیرد.

- ویژگی های جمعیتی

افزایش تحصیلات و آگاهی های زنان و مادران

جوان بودن جمعیت فعال کشور

افزایش نرخ امید به زندگی

کاهش مرگ و میر مادران

- تشکیل و پایداری

پایبندی به مذهب و اعتقادات دینی در زنان و خانواده ها

قداست نهاد خانواده و بی بدیل بودن آن در جامعه ایرانی

افزایش آگاهی نسبی جوانان و خانواده ها در مسائل زناشویی و جنسی

- تحکیم و تقویت خانواده

بالا بودن روحیه احسان و ایثار در زنان کشور

افزایش گرایش خانواده ها به استفاده از مشاوره در مسایل مختلف زندگی

تعهد و تعصب زنان ایرانی و مسلمان در حفظ عفت و پاکدامنی

تعهد و تعصب زنان ایرانی و مسلمان در رعایت امانت و صداقت در امور خانه

افزایش آگاهی های حقوقی زنان نسبت به خود و همسر

وجود زمینه مناسب برای انتقال تجربیات زندگی از سوی والدین به فرزندان

همت مردان جامعه برای حفظ خانواده

وجود سرمایه های اجتماعی با ارزشی همچون ارتباطات فامیلی و شبکه های خویشاوندی بالا بودن روحیه پشتکار و روحیه فعالیت زنان در امور اجتماعی آبروداری و حفظ اسرار و حیثیت خانوادگی نزد زنان و خانواده افزایش روزافزون اعتماد به نفس و توانایی مقابله با مشکلات در زنان و خانواده بالا بودن باور عمومی زنان و خانواده نسبت به عواقب آسیب های اجتماعی حساس شدن مردم نسبت به آسیب های اجتماعی به ویژه در خصوص زنان و دختران وجود اعتماد ، اتکا ، تشریک مساعی و همکاری متقابل بین اعضای خانواده با یکدیگر

– کارکردهای خانواده

کمک به جامعه پذیری فرزندان

مشارکت خانواده ها در تامین نیازهای اقتصادی و مادی زوجهای جوان بهنگام ازدواج فرهنگ احترام به پدر و مادر و قدر شناسی و حفظ کرامت سالمندان و حمایت از آنها

– زمینه های بهبود

در این قسمت ویژگیهای جمعیتی خانوارها، تشکیل و پایداری خانواده، تحکیم و تقویت خانواده، کارکردهای خانواده به اخصار مورد بررسی قرار می گیرد.

ویژگی های جمعیتی

افزایش سن ازدواج و کاهش باروری

افزایش طلاق

کوچک شدن بعد خانوار

افزایش نرخ مجرد قطعی و کاهش نرخ شیوع ازدواج

پایین بودن میزان و گستره آموزش ها و اطلاعات حقوقی زنان و خانواده

تشکیل و پایداری خانواده

ضعف مسئولیت پذیری جوانان برای ورود به عرصه زندگی

ضعف کمی و کیفی آموزشهای قبل و بعد از ازدواج

نامتناسب بودن آموزش های مهارت زندگی و مشاوره های خانوادگی با فرهنگ دینی و بومی ایران

تغییر الگوی مصرف و گرایش بیشتر خانواده ها به مصرف گرایی تجمل گرایی

عدم رعایت مراودات شرعی در جامعه

پایین آمدن ضریب تحمل و گذشت جوانان در فهم و درک یکدیگر

عدم آگاهی خانواده در برقراری درست مناسبات سالم نسبت به ازدواج فرزندان

تشکیل و پایداری خانواده

کمرنگ شدن ملاک های حقیقی ازدواج نزد جوانان و تفوق ملاک های غیرواقعی

آشنا نبودن خانواده ها در برقراری مناسبات درست با فرزند آسیب دیده

آشنا نبودن زوجین با مهارتهای زندگی، به ویژه مهارتهای ارتباطی

کم رنگ شدن روحیه سازش پذیری و مدارا و اطاعت از والدین در بین فرزندان

ضعیف شدن میزان پایبندی برخی خانواده ها به آموزه های دینی

تحکیم و تقویت خانواده

کم شدن میزان حضور مادران در خانواده

کم توجهی به آرامش روانی زن در خانواده و انتظار یک سویه از او بعنوان تنها عامل آرامش

وجود خلاء ها و کاستیها در دستیابی زنان به حقوق شرعی و قانون

فقر فرهنگی و عدم آگاهی در مورد تبعات خشونت و پیشگیری از آن نزد زنان

امتناع برخی مردان در پرداخت نفقه به همسران
 ضعف مهارت‌های لازم در رویارویی با پدیده تفاوت نسلی در والدین
 ضعف ارتباطات در بین اعضای خانواده بدلیل کاهش وقت و فرصت
 کاهش صله ارحام و روابط بین نسلی خانواده ها
 ضعف آگاهی اعضا نسبت به حقوق و تکالیف و مسئولیت‌های یکدیگر
 فقدان الگوی مناسب برای مشارکت اجتماعی بانوان متناسب با شان و منزلت زن
 نبودن فرهنگ لازم برای مراجعه مستمر و فوری به مراکز حمایتی
 تقدم برنامه های حمایتی بر برنامه های توانمندسازی خانواده
 عدم توجه به برنامه های اجتماع محور منطقه ای و محلی

کارکردهای خانواده

کاهش نقش های تربیتی خانواده
 کم رنگ شدن نقش جامعه پذیری غیر رسمی و واگذاری آن به بنهاد های خصوصی و دولتی
 کاهش کارکرد نظارتی خانواده
 کم رنگ شدن نقش سرپرستی اقتصادی مردان در خانواده
 ضعف آگاهی ، نظارت و مدیریت والدین نسبت به فن آوری اطلاعات در خانواده
 پایین بودن توانایی و مهارت والدین در حل مشکلات فی ما بین
 سخت گیری و خشونت بی رویه والدین نسبت به فرزندان خاطی
 تبعیض بین فرزندان پسر و دختر

وجود بی تفاوتی و بی مسئولیتی در برخی مردان در قبال خانواده و تربیت فرزندان
 بی دقتی خانواده در نظارت بر روابط فرزندان در خارج از خانواده بویژه از دوران نوجوانی

فرصت‌ها

در این قسمت ویژگی‌های جمعیتی خانوارها، تشکیل و پایداری خانواده، تحکیم و تقویت خانواده، کارکردهای خانواده به اختصار مورد بررسی قرار می‌گیرد.

ویژگی‌های جمعیتی

تعداد جمعیت کشور

وسعت جغرافیایی کشور (تنوع آب و هوایی کشور)

افزایش مراکز علمی و ایجاد رشته‌های مرتبط با خانواده

افزایش متخصصین زن

افزایش مبلغین زن

تشکیل و پایداری خانواده

وجود ظرفیت‌های عظیم دینی در کشور

برنامه ریزی جدی دولت و سازمانهای مردم‌نهاد جهت تسهیل امر ازدواج جوانان

اهتمام جامعه، مردم و بویژه بنگاههای خیریه در حمایت از ازدواج دختران بی بضاعت، یتیم و...

توجه مسئولان در افزایش تسهیلات اشتغال و ازدواج جوانان

تحکیم و تقویت خانواده

تقید دینی خانواده‌های ایرانی به اعتقادات مذهبی

توجه حاکمیت و مسئولان نظام به اهمیت خانواده و ضرورت برنامه‌ریزی در جهت تحکیم بنیان خانواده

وجود حقوق و امتیازات مالی (نفقه، مهریه و...) و غیر مالی برای زنان در قوانین و مقررات

توجه مسئولان نسبت به روند نامناسب آسیب‌های خانواده

وجود مراکز مداخله در بحران (اورژانس اجتماعی) و مراکز مشاوره خانواده و مددکاری فعال شدن سازمان های غیردولتی در زمینه تحکیم بنیان خانواده

توجه به موضوع تحکیم خانواده در قوانین و مصوبات

توجه به آموزش تحکیم خانواده در مدارس، دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی

تقویت رویکرد استفاده از یافته ها و روش های علمی در زمینه تحکیم خانواده

افزایش نسبی امنیت اجتماعی در کشور در مقایسه با بسیاری از کشورهای دیگر

امکان گسترش اطلاعات و آگاهی های لازم و به موقع در زمینه آسیب های اجتماعی زنان و عواقب آن از سوی رسانه های عمومی در کشور

افزایش اهتمام دولت جهت غنی سازی اوقات فراغت

استفاده از ظرفیت های مساجد، حوزه های علمیه در مباحث خانواده

وجود نهادها و سازمان های تامین اجتماعی از قبیل وزارت رفاه و تامین اجتماعی، سازمان بهزیستی، کمیته امداد حضرت امام (ره)

وجود ظرفیت های بالای مردمی و خیریه برای مداخله در مسائل خانواده ها (تشکل های موجود در مساجد و هیات ها و افراد خیر)

وجود مشاوران و مراکز مشاوره خانواده

وجود مراکز پزشکی و درمانی مناسب جهت درمان نازایی و توجیه زوجین در تحمل و پذیرایی یکدیگر

وجود زمینه های لازم جهت وضع و اجرای قوانین حمایتی از فرزندان بدسرپرست و یا مادران بدسرپرست در مراکز قانون گذاری و اجرایی کشور

وجود اهتمام نزد دولتمردان برای برنامه ریزی جهت تامین امور اجتماعی و رفاه نسبی مردم و کاهش نابرابری ها

وضع و اجرای قوانین حمایت های مالی از زنان سرپرست خانوار و خود سرپرست و بدون سرپرست

تهدیدها

در این قسمت تهدیدات مربوط به خانواده در: ویژگیهای جمعیتی خانوارها، تشکیل و پایداری خانواده، تحکیم و تقویت خانواده، کارکردهای خانواده به اختصار مورد بررسی قرار می گیرد.

ویژگی های جمعیتی

بالا رفتن آمار و تنوع آسیبهای اجتماعی زنان و دختران

کاهش سن بزه در بین زنان و دختران

کوچک شدن بعد خانوار

افزایش نرخ بیکاری

افزایش میزان طلاق به ویژه در سالهای اخیر

افزایش خانوارهای با سرپرست زن

افزایش خانواده های تک فرزند

روند رو به رشد مهاجرت به شهرهای بزرگ و اسکان در حاشیه شهرها و رواج آثار و عواقب سوء زندگی شهری

تشکیل و پایداری خانواده

کاهش توانایی اقتصادی خانواده ها در انجام امر ازدواج جوانان

کاهش حمایت های سنتی از تشکیل خانواده و عدم جایگزینی نظامها و روش های مناسب به جای آن

افزایش آداب و رسوم دست و پاگیر در ازدواج

وجود برخی از سنت های قومی و طایفه ای نسبت به زنان در برخی از اقوام از جمله ازدواج های اجباری

گسترش پدیده تفاوت نسلی و افزایش روحیه ستیز با والدین

تحکیم و تقویت خانواده

کم رنگ شدن صله رحم در بین خویشاوندان
 کمبود مراکز مشاوره و افراد متخصص و متعهد در این خصوص (عدم بومی شدن روش ها)
 نفوذ فرهنگ غرب از طریق رسانه های رسمی و غیر رسمی و فضاهای مجازی
 ساختار نامناسب اشتغال زنان و آثار و تبعات آن بر خانواده
 شیوع و گسترش پدیده چند شغلی سرپرست خانوار و کاهش ساعات حضور وی در خانواده
 شیوع گرایشات فمینیستی و ایجاد تقابل بین زن و مرد
 عدم وجود پوشش کامل امنیت اجتماعی به ویژه برای خانواده های بد سرپرست و دارای سرپرست زن
 پراکندگی و تعدد مراجع تصمیم ساز و سیاستگذار در حوزه زنان و خانواده و فقدان وجود سازمانی نظامند و کارآمد بعنوان متولی خانواده با ابزارهای نظارتی و اجرایی قوی
 پایین آمدن قبح طلاق در فضای عمومی جامعه
 جدایی عاطفی والدین از یکدیگر

کارکردهای خانواده

کارا نبودن شیوه های سنتی و عادت شده امر به معروف و نهی از منکر و آشنا نبودن با روش های کارآمد و موثر
 عدم حمایت از زنان زندانی پس از آزادی از زندان و خانواده های زندانیان
 عدم حضور جدی دستگاه های انتظامی و امنیتی در محل های جرم خیز
 عدم وحدت رویه قضایی کامل در مسائل خانوادگی و دعاوی
 تغییر در برخی از کارکردهای خانواده در نتیجه تحولات موسوم به مدرنیسم

بخش سوم: چالش های مربوط به تشکیل و استحکام خانواده به اختصار به صورت فهرست زیر مستفاد از بیانات رهبری معظم انقلاب و اسناد بالا دستی به شرح زیر ارائه می گردد.

ظلم به زن در خانواده	وضع موجود و اهم چالش‌ها در بیانات رهبری
عدم آگاهی و مهارت کافی در تعامل و روابط بین زن و مرد	
طلاق	
گسترش آسیب اجتماعی برای زنان در اثر خانواده متلاشی	
گسترش آسیب اجتماعی برای فرزندان در اثر خانواده متلاشی	
تاثیر منفی فرهنگ غربی بر استحکام خانواده (بی بند و باری جنسی، اعتیاد، ...، مشروبات الکلی)	
تاثیر فعالیت اجتماعی بر نقش مادری و همسری زن	
تاثیر فعالیت اجتماعی بر نقش پدرانه و همسری مرد	
تجمل در ازدواج (مهریه سنگین، تجملات و اسراف مردم و محدودی از مسئولان)	
(...، موانع فرهنگی و اقتصادی ازدواج (شغل، مسکن	
ضعف فرهنگ عمومی و تاثیر آن بر خانواده	
مهارت پائین برخی والدین برای تعامل با نسل جوان	
ازدواج تحمیلی در برخی مناطق کشور	

<p>نبود نگرش نظام مند و منسجم فرهنگی به سیاستگذاری و برنامه ریزی با محور خانواده</p>	وضع موجود و چالش‌ها در اسناد بالادستی
<p>فقدان متولی مشخص برای برنامه ریزی در امر خانواده</p>	
<p>تقدم برنامه های حمایتی بر برنامه های توانمندسازی خانواده</p>	
<p>فاصله بین بلوغ جنسی جوانان و بلوغ اجتماعی و اقتصادی آنان و به تأخیر افتادن استقلال اجتماعی و اقتصادی جوانان به دلیل مسایل و مشکلات اقتصادی کشور.</p>	
<p>ابهام و ناهماهنگی در نظام مدیریت (سیاست گذاری، برنامه ریزی، اجرا و نظارت) در حوزه خانواده</p>	
<p>نفوذ فرهنگ غرب از طریق رسانه های رسمی و غیررسمی تهاجم فرهنگی</p>	
<p>پایین بودن میزان و ضعف محتوای آموزشهای قبل و بعد از ازدواج</p>	
<p>آشنا نبودن زوجین با مهارتهای زندگی بویژه مهارتهای ارتباطی</p>	
<p>فقدان مهارتهای لازم در خانواده در رویارویی با پدیده تفاوت نسلی</p>	
<p>شیوع تفکرات فمینیستی و کاهش میزان سازش پذیری زنان</p>	
<p>ضعف فرهنگی نگرش زنان نسبت به جایگاه و منزلت خانه داری</p>	
<p>نامتناسب بودن آموزشهای مهارت زندگی و مشاوره های خانوادگی با فرهنگ بومی، دینی و ایرانی</p>	
<p>ضعف ارتباطات در بین اعضای خانواده بدلیل کاهش وقت و فرصت</p>	
<p>ضعف گرایش زوجین جوان به فرزندآوری</p>	
<p>کاهش کارکرد نظارتی خانواده</p>	
<p>بالا رفتن سن ازدواج و تأخیر در ازدواج جوانان و گسترش پدیده تجرد زیستی</p>	
<p>افزایش میزان طلاق به ویژه در سالهای اخیر نسبت به ازدواج</p>	
<p>ساختار نامناسب اشتغال زنان و آثار و تبعات آن بر خانواده</p>	

بر اساس بررسی های انجام شده موارد زیر به عنوان مسائل و موضوعات اصلی زنان در حوزه خانواده معین شده اند.

چکیده مطالعات تحلیل وضعیت موج

<ul style="list-style-type: none"> • افزایش نرخ طلاق در کشور • ظلم به زنان • عدم آگاهی و مهارت کافی در تعامل و روابط بین و زن و مرد در برخی خانواده ها • مهارت پائین برخی والدین برای تعامل با نسل جوان • گسترش آسیب های اجتماعی برای زنان و فرزندان خانواده ی متلاشی شده • تاثیر منفی فرهنگ غربی بر استحکام خانواده (بی بندوباری، اعتیاد، مشروبات الکلی، و ...) • تجمل در ازدواج (مهریه سنگین، تجملات و اسراف مردم و معدودی از مسئولان) 	<p>چالش های اصلی در سطوح پیامدها و عواقب اجتماعی</p>
<ul style="list-style-type: none"> • وجود مشکلاتی در نظام سیاست گذاری، پایش و راهبری خانواده در سطح کلان نظام • ضعف فرایندهای نظریه پردازی و الگوسازی سبک زندگی خانواده اسلامی - ایرانی • نارسایی سازوکارهای رصدگری، پژوهش میدانی و آسیب شناسی و کمبود نهادهای علمی و پژوهشی مطالعات خانواده در حوزه تشکیل، تحکیم و تعالی خانواده • وجود مشکلات مرتبط با کمبود توانایی های زنان و مردان جهت ایفای نقش های اساسی خود در خانواده در چارچوب سبک زندگی اسلامی - ایرانی • ضعف زیرساخت های اجتماعی و اقتصادی مرتبط با تشکیل، تحکیم و تعالی خانواده • ضعف نظام شناسایی، توانمندسازی و مداخله موثر برای پیشگیری و رفع آسیب از خانواده های در معرض فروپاشی • وجود مشکلاتی در زمینه نظام حقوقی و رویه های قضایی مرتبط با تشکیل، تحکیم و تعالی خانواده 	<p>چالش های اصلی در سطوح سیاستی و برنامه ریزی</p>